

bizonytalan, mivel ezeken a részeken a sűrű gyep miatt a terepbejárást nem lehetett folytatni. A leletek kétségkívül a középkori *Marác* falu régészeti emlékei. A lelőhely valószínűleg a középkori falu K-i szélét jelzi.

Tótfalu: A község határának ÉNy-i részén, a Csákydoroszló felé vezető út Ny-i oldalán terül el a *Tótfalu* nevű dűlő, amely középkori forrásokból is ismert település nevét őrzi. A hely egy É-D-i irányú markáns dombvonulat északi, Rába-völgyre néző része. A dűlő déli, magasabban fekvő része mezőgazdasági művelés alatt áll. A terepbejárást idején a terület fel volt szántva, a vöröses agyagos erdei talaj nagyobb kemény hantokká állt össze, ami kissé nehezítette a munkát. A dűlő délebbi részén, a dombhát platóján szórványosan késő középkori, kora újkori cseréptöredékeket gyűjtöttem. A gyér leletanyag alapján nehéz eldönteni, hogy helyben települést jeleznek-e, vagy csupán szórvány, másodlagos helyzetű leletekről van szó. Tény, hogy ezen a területen kereshetjük a középkori Tótfalut. A falu maradványai talán a dűlő növényzettel fedett, É-i részén rejlenek.

Tótfalu, Csányi-kastély: A Tótfalu-dűlő É-i részén, a hegyhát peremén található a már ismert török kori vár, amely *Tótfalu vára* vagy *Csányi-kastély* néven szerepel a szakirodalomban. A várhely jó állapotban van, alakja ma is jól kivehető: a szabálytalan négyzet alakú, mintegy 60×60 m nagyságú dombocskát három oldalról mély árok veszi körül, É felé a felszín meredeken lejt a Rába-völgy síksága felé. Lényegében a magasabb fennsík peremén alakították ki az erődítményt, olyan módon, hogy a kevésbé védhető oldalakon árkokat ástak. A várhely DK-i sarkán a várárok fel van töltve, itt korábban kocsút vezetett be a területre. Az ÉNy-i részen keresztül áll. A várhely többi részét benőtte a fű, kisebb részben beerdősült. A magas aljnövényzet ellenére a szép számmal találtam a felszínen, elsősorban az É-i peremen 16–17. századi edénytöredékeket, valamint paticsdarabokat és kisebb téglatöredékeket. Néhány kiégett tapasztásdarabon jól megfigyelhető a hasított gerenda, vagy deszka lenyomata. Feltehetően a török kori palánkfal maradványairól van szó.

TAKÁCS KÁROLY

122. Felsővadász, Várdomb

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

2006. október 5-én helyszíni szemlét tartottunk a Felsővadásztól D-re fekvő, ÉK felé enyhén emelkedő Felső-hegynek nevezett fennsík DNY-i sarkában (Hrsz.: 026/7). A védendő lelőhelyet K felé a Vadász-patak széles völgye, D-ről annak egyik K-i oldalága határolja. A lelőhely környéke szántóföld, magát a Várdombot jelenleg nem művelik, magas fű borítja. A bronzkori település a községből, a Rákóczi-kastélytól a Vadász-patak K-i partján haladó földúton, száraz időben gépkocsival megközelíthető. DNY-i felét ma már egy jelentős részén elbányászták, megsemmisítve az őskori település ezen részét. A felhagyott homokgödör ma is nyitva van,

oldalában több objektum metszete látszott. Az egykori földvár kontúrait az intenzív mezőgazdasági művelés mára jelentősen elmosta, ezért körvonala a felszíni terepformák alapján csak becsülhető. Eredeti alakja valószínűleg ovális volt, hossza kb. 100 m, szélessége kb. 50 m lehetett. ÉK-i oldalán a fennsík felől mesterséges árok védte, amelyhez mára elszántott sánc is tartozhatott. Az árok ma már annyira betöltődött, hogy csak a vártetőhöz viszonyított sekély mélyedés formájában azonosítható. A domb tetejét az egykori ásatás helyén kökénybozót fedi. Itt összesen öt különböző méretű betemetetlen szelvény látható. A domb tetején és oldalában több helyen állatjártatok bolygatták a régészeti lelőhelyet.

Munkatársak: Jankovich-Bésán Dénes, Nagy Levente.

TANKÓ KÁROLY

123. Földeák, Dinnye-szög-hát

(Csongrád megye) Sza, Á

A Makó és Hódmezővásárhely közötti nyersgáz-gerincevezeték nyomvonalán található lelőhelyen (Txm-vezeték 2. sz. lh.) 2006. november 2–8. között végeztünk megelőző feltárást.

A nagy kiterjedésű lelőhely Földeák község külterületén, Óföldeák községtől É-ra, a Czukor-majortól Ny-ra, a hódmezővásárhely-óföldeák-földeáki határ közelében, az ún. Dinnye-szög-háton található. A területen elsőként 1973-ban folytatott régészeti terepbejárást során a háton három, gyakorlatilag egybefüggő régészeti lelőhelyet azonosítottak (Földeák 22–24. lh.). 2006 szeptemberében végzett terepbejárást során a lelőhelyek összefüggő területén nagyobb mennyiségben szarmata kori, illetve szórványos Árpád-kori kerámiaanyagot gyűjtöttünk.

A megelőző feltárás során, a hátat ÉNy-DK-i irányban átvágó nyomvonalban feltárt 6 m széles és 120 m hosszú szakaszon szarmata kori településeket, árokreszleteket, gödröket, illetve egy füstölő részletét, összesen 15 objektumot tártunk fel és dokumentáltuk.

BENDE LÍVIA – LŐRINCZY GÁBOR

124. Földeák, Kápolna-halom

(Csongrád megye) Sza, Kö?

A Makó és Hódmezővásárhely közötti nyersgáz-gerincevezeték nyomvonalán 2006 novemberében végeztünk megelőző ásatást (Txm-vezeték 1. sz. lh.). A lelőhely Földeák község határának DNY-i részén, az óföldeáki határ közelében helyezkedik el. A környezetéből markánsan kiemelkedő, kb. 50 m átmérőjű halom az erózió és a mezőgazdasági művelés során jelentős mértékben erodált. A tervezett gázvezeték a halmot középen vágta ketté.

A feltárás során 5 m szélességben átvágtuk a halmot, aminek során megállapítottuk, hogy a halom egy ÉK-DNY

irányú, hosszan elnyúló, a környezetből alig kiemelkedő természetes földháton helyezkedik el. A metszetben megfigyelhető rétegek alapján valószínűsítjük, hogy a természetes kiemelkedést a középkorban emelték meg és határjelző szerepe volt. A halom tetején, a jelenlegi felszíntől kb. 60 cm mélységben egy DNy-ÉK tájolású, hanyatt, nyújtott helyzetben fekvő, melléklet nélküli, feltehetően középkori temetkezés került elő.

A halom DK-i lábánál – amely még a természetes földhátra esett – 9 régészeti objektumot tártunk fel, amelyek között egy teljesen kirabolt, körárkos szarmata sír és néhány árok és tárológödör volt. A kevés leletanyag a telepobjektumok szarmata koron belüli pontosabb keltezését nem teszi lehetővé. A feltárt terület nagysága kb. 200 m².

BALOGH CSILLA

125. Földes, Kelet-23 jelű gázkút

(Hajdú-Bihar megye) B, Sza, Kö

2006. október 24. és november 6. között megelőző feltárást végeztünk a gázkút bekötéséhez kapcsolódóan. Az előzetes állapotfelmérés során a 900 m-es vezeték-szakasz középső 100 m-én több korszakból származó régészeti leleteket találtunk: őskori obszidiántöredéket, késő bronzkori Gáva-kultúra, császárkori szarmata és középkori edények töredékeit gyűjtöttük. Az ásatás során kinyitott 600 m²-nyi területen azonban jól körülhatárolható régészeti objektumot nem találtunk.

M. NEPPER IBOLYA – D. SZABÓ LÁSZLÓ

126. Galambok, Hársas-erdő

(Zala megye) Ó, B, N

2005. július 25. és október 21. között megelőző régészeti feltárást folytattunk a lelőhelyen: 4835 m²-en, 166 objektumot tártunk fel. A munkát 2006. április 3. és október 4. között folytattuk. Az autópálya nyomvonalába eső lelőhelyrészletet teljes egészében átkutattuk. 2006-ban 14231 m²-en 569 objektumot bontottunk ki.

Az idei évben folytatódott a tavalyi árokrendszer, benne csekély mennyiségű leletet, néhány oldaltöredéket találtunk. Ezek alapján a késő népvándorlás korra datálható. A leletet tartalmazó objektumok között több késő népvándorlás kori gödör is előkerült. A másik jellemző és újonnan jelentkező korszak a késő bronzkori urnamezős kultúra volt. E korszakból néhány urnasírt bontottunk ki. Rengeteg cölöplyukat tártunk fel, melynek rendszerét az összesítő alaprajz tanulmányozásával elemezzük ki majd. Sok volt a határozott körvonalú gödörfolt, de kevés a lelet. A legtöbb objektumban néhány őskori (talán kora bronzkori), rossz megtartású oldaltöredéken kívül mást nem találtunk. Az idei évben újabb Árpád-kori objektum nem került elő.

A leletek a nagykanizsai Thúry György Múzeum régészeti gyűjteményébe kerültek.

SZÁRAZ CSILLA

127. Göd-Bócsaújtelep, késő római erőd

(Pest megye) Rő

Az alaprajzi kitűzés stádiumában megakadt késő római erődépítkezés 2000-ben megkezdett régészeti kutatása a 2006. évben is folytatódott. A 7. ásatási évad egyik célja az ÉK-i falíven megnyitott 37. sz. szelvény tavaly és tavalyelőtt feltárt jelenségeinek további tisztázása volt. A 2004. és 2005. év során ebben a szelvényben ugyanis egy olyan szakaszt találtunk, ahol az erőd fal alapozási síkjába rakott kősorok közötti felületet kövekkel és téglatöredékekkel kitöltötték. 2005-ben a falíven haladva K-felé sikerült megtalálnunk azt a pontot is, ahol a két kősor közötti terület kitöltését célzó munkafolyamat megszakadt. Idén ennek a szakasznak a Ny-i végét kerestük, ezért a dűlőút másik, Ny-i oldalán kitűztünk egy további szelvényt. Ebben feltártuk a két párhuzamos kősor több mint 3 m hosszú szakaszát, és ezáltal behatároltuk annak a pontnak a helyét, ahol elkezdték kövekkel kitölteni a két kősor közötti felületet. Ez a pont valahol a mai dűlőút alatt keresendő. A szelvény egyben azt is bizonyította, hogy ezen a szakaszon kétszeres kitűzés történt, mivel az alapozási síkokba ásott árkok itt – egy rövid szakasz kivételével – üresek maradtak. A második kitűzés alkalmával a korábbi árok vonalától valamivel eltérve, de annak irányát tartva egy másik lényegesen sekélyebben ásott árokba egy újabb kősört raktak le. A külső kősor számára ásott korábbi árokban megtaláltuk az első periódusú kitűzés egy munkafolyamatának a végét, azt a pontot, ahol megakadt annak kövekkel való kitöltése. Itt töredékes falazótéglákból egy nagyobb kupacot raktak le, jelezve, hogy később innen kell folytatni az árok kitöltését. A belső kősor belső oldalán, az egykori római felszínen nagy mennyiségű építési törmelék és egy hátán fekvő ép sesquipedalis feküdt. A kő- és téglatöredékek között sok csontot is találtunk (csigolya, bordák), ami megegyezik a 37. sz. szelvényben feltárt jelenséggel.

Az idei régészeti feltárást másik feladata az ÉK-i falív lehető leghosszabb szakaszon való feltérképezése volt. A Balassa B. u. 8. telek mögött feltárt, többször bővített árokban ugyancsak kétszeres kitűzésre utaló jelenségeket tártunk fel. A külső alapozási síkban ásott keskeny árok üres maradt, a 35 cm széles belső árok esetében a korábbi, üresen visszatemetett árok fölé 15–20 cm-rel az erőd belseje felé eltolva egy újabb, sekélyebb árkot ástak, amelyet már teljesen kitöltöttek kő- és téglatöredékekkel. A kétperiódusú kitűzés tehát itt is bizonyítást nyert.

A következő két árkot már a Balassi B. utca DK-i oldalán, az 1. és a 3. sz. házak előtt futó vízvezető árokban jelöltem ki. A 41. sz. árok üres volt, de a 42. árokban megtaláltuk az egymástól 2,35 m távolságra párhuzamosan futó kősorokat. Ezen a szakaszon mélyszántás sohasem volt, ezért ez volt az első alkalom, amikor a kősorokat sértetlenül feltárhattuk. A belső kősor árka alatt egy 21 cm átmérőjű cölöp lyukát találtuk, amelynek cölöpje eredetileg téglatöredékekkel